

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РЕДАКТИРАНЕТО НА СТАТИИ И РЕЗЮМЕТА С ПОЛИТИЧЕСКА НАСОЧЕНОСТ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК В БЪЛГАРСКАТА НАУЧНА ПЕРИОДИКА

Гергана ГЕОРГИЕВА

Югозападен университет „Неофит Рилски“

E-mail: georgieva@law.swu.bg

CHALLENGES IN EDITING POLITICALLY ORIENTED ARTICLES AND ABSTRACTS IN BULGARIAN SCIENTIFIC PERIODICALS

Gergana GEORGIEVA

South-West University “Neofit Rilski”, Bulgaria

E-mail: georgieva@law.swu.bg

ABSTRACT: The article discusses some major challenges in editing articles and abstracts with a political focus in English in Bulgarian scientific periodicals. It happens that many of the terms in articles and abstracts that deal with issues affecting legislation in the European Union (EU) are not standardized or codified, as some phenomena have not existed in the language so far. The specific "Eurojargon" used by policymakers easily finds a place in articles and abstracts on the European Union. Sometimes, due to lack of time, journalists use phrases that are adopted by the Brussels administration without thinking about clarifying them to listeners and readers, and perhaps without fully understanding them themselves. Many institutions are aware that such a "European" language is widening the gap between the institutions in Brussels and the citizens of Europe. Due to the complex language of the EU, more and more often the editor, as well as the citizen, finds themselves in a situation where they are clearly aware that communication is impossible. Addressing these challenges could be supported not only through official documents translated into our native language but also through conferences, round tables, discussions on the topic and various government initiatives to fund projects with the inevitable assistance of professionals and linguists in the field of mass communications.

KEYWORDS: European Union, EU legislation, European integration, European jargon, specialized translation, codification, electronic corpus.

Редактирането на статии и резюмета с политическа насоченост на английски език, какъвто е профилът на сп. „Международна политика“ – издание на Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, неизбежно е свързано с редица предизвикателства и проблеми. Текстове в списанието засягат глобални и регионални въпроси, чрез които се цели перманентното разширяване на научното познание в областта на политическите и правните науки. То е насочено към публикуването на научна продукция, която съчетава емпирични и теоретични изследвания, обхващащи международното право (публично и частно), политиката, администрацията, правото на Европейския съюз (ЕС), международните отношения, европейската интеграция, правата на човека и сигурността.

Не е тайна, че след присъединяването на България към Европейския съюз през месец януари 2007 г., а дори и по-рано, в българския език се появяват голям брой изрази, дефиниции и термини, свързани с Европейския съюз, с неговото функциониране и политики. Така нареченият „европейски език“, „еврожаргон“ или „евролект“ включва понятия като „антитръстово“

законодателство¹, *аки компютер*², *ави*³, *асент*⁴, *клауза рандеву* (*'rendez-vous clause'*)⁵ и др. Тази европейска терминология създава трудности при превода от английски на български и от български на английски език.

Случва се доста от термините в статиите и резюметата, които са посветени на проблеми, засягащи законодателството в Съюза, да не са стандартизирани или кодифицирани, тъй като някои явления досега не са съществували в езика.⁶ Поради сложния език на ЕС все по-често редакторът, а и гражданинът, се оказва в положение, в което е с ясното съзнание, че комуникацията е невъзможно да бъде осъществена. В такъв случай, подобно на Кандов („Под игото“, 22 глава), човек попада в ситуация, в която се нуждае от „преводач“ от български на български език.

Още през 2007 г. филолози, преводачи, дипломати и юристи⁷ обсъждат дали следва да се превеждат на български език понятия от ежедневната практика на европейската интеграция като „кохезионен фонд“⁸. Според редица специалисти не е необходимо да се превеждат думи, които се употребяват в други езици, като „консенсус“. Някои изследователи смятат, че е важно да се предаде „духът на текста“, а други учени настояват терминологията да бъде преведена на български език. И така се поражда опасността да бъдем герои в нова екранизация на филма „Изгубени в превода“. Изразите, свързани с европейската интеграция, са непонятни за повечето от нас, но това не ни освобождава (още по-малко редакторите) от задължението да познаваме техния смисъл. Ярък пример е значението на европейския термин *opting out*, който обикновено се превежда като *неучастие*. Не е ясно обаче дали не се участва никъде, кой не участва и къде не участва. Смесът, който еврократите влагат в този термин, е по-различен, тъй като неучастията на определена държава членка в дадена обща политика е свързано с премахването на пречките пред действията на останалите държави, които са съгласни. Има се предвид създаване на гъвкав механизъм, който не позволява да се блокират решенията на Европейския съюз. Налага се изводът, че е налице необходимост и е от огромна важност допълнителното значение на термините да се разяснява на широката общественост. Съществуват цели фразеологични съчетания като *синя политика*, които също озадачават българските граждани. Тази политика на ЕС е по отношение на риболова. Без речник на европейските термини

¹ ЕС забранява споразуменията, ограничаващи конкуренцията, като тайните споразумения между компании за изкуствено повишение на цените, както и злоупотребите от страна на фирмите, които имат монополно положение на пазара. Този вид правила са известни като „антиitrustово“ законодателство. Европейската комисия забранява действията, които нарушават конкуренцията, и налага глоби на фирми, които нарушават принципите на свободната конкуренцията.

² 'Acquis communautaire' се превежда като „достигания на Общността“, но се употребява и в латинския вариант. Терминът е от френски език и означава „ЕС – такъв, какъвто е“ или, с други думи, съвкупността от общи права и задължения, които държавите членки на ЕС упражняват заедно. „Аки компютер/компютър“² включва съдържанието, целите и принципите на учредителни договори и техните генерални ревизии; актовете, приети с оглед на изпълнението на договорите (т. нар. вторично право на Съюза); декларациите, резолюциите на ЕС; международните споразумения и практиката на Съда на европейските общности. Страните кандидатки за членство приемат „аки компютер“ преди да се присъединят към ЕС, за да направят европейското законодателство част от националното и да започнат да го прилагат от момента на пълноправното им членство.

³ Становището, което Европейската комисия изготвя, след като България подава молба за членство в ЕС.

⁴ От английски език „assent“ – съгласието, което Европейският парламент дава за подписване на договор за присъединяване.

⁵ Понякога лидерите на ЕС дискутират важни правни документи и не могат да постигнат съгласие по конкретен въпрос. Затова могат да решат да обсъждат този въпрос на по-късен етап. Това тяхно решение е взето официално, като се включи и впише като клауза в правния текст, който се обсъжда. Този тип клауза е познат като „rendez-vous clause“ (среща).

⁶ Вж. бел. 1, 2, 3, 4 и 5.

⁷ Оттогава все повече започва да навлиза и понятието юрист-лингвист, тъй като са необходими експерти, които юридически да разбират законодателството на Европейския съюз, и лингвисти, които да съумяват да го предадат правдоподобно от изходния на целевия език.

⁸ Кохезионният фонд е предназначен за държавите членки, чийто брутен национален доход (БНД) на глава от населението е под 90 % от средния за ЕС. Той има за цел да намали икономическите и социални различия и да насърчи устойчивото развитие.

съвременният българин, който има желание да вземе участие в европейски проект, не би могъл да се справи адекватно, понеже някои процеси са съвсем нови.

Европейските решения, регламенти и директиви следва да бъдат достъпни и разбираеми за българското гражданско общество и официалните документи да се превеждат на родния ни език, тъй като е официален език на Европейския съюз. Преводът трябва да подчертава присъщото, различното, но в контекста на общото, т. е. да помага за откриването на общото чрез различията – принцип, залегнал в девиза на общността. От гореизложеното отново става ясно, че специфичният „еврожаргон“, който се използва от определящите политиката, лесно намира място в статиите и резюметата, посветени на Европейския съюз. Понякога поради липсата на достатъчно време журналистите използват фрази, които са възприели от брюкселската администрация, без да се замислят за изясняването им пред слушателите и читателите, а може би и без те самите да ги разбират напълно. Много от институциите са наясно, че подобен „европейски“ език води до увеличаване на различията между институциите в Брюксел и гражданите на Европа. За да се изгладят тези различия, ЕС предприема действия, като съставяне на *A plain guide to Eurojargon*⁹ (опростен езиков наръчник за еврожаргона) на всички официални езици на ЕС. Вследствие на еврожаргона се получават не много добри преводи, понеже обикновените хора не са наясно със сложните изрази, които ЕС използва, и съществува все по-голяма необходимост от евролингвисти, които да наблюдават и коригират грешките, които се допускат.

Терминологичната дейност, извършена в институциите на Европейския съюз, е от огромно значение за хората, работещи също в държавите членки. Затова и междуинституционалната база данни IATE¹⁰, съдържаща над 8 милиона термини на различните езици, е достъпна за широката общественост. За да се избегнат грешки при превода на терминологията на Европейския съюз, е важно да се обясни какво всъщност означава да се превежда. Големият италиански писател Умберто Еко изразява желанието си да даде утешителен отговор: да кажеш *същото* нещо на друг език. (Еко, 2009, с. 306 – 315). Никак не е лесно обаче да се каже „същото“ нещо, когато става въпрос за понятие или преформулиране. Случва се преводачът да не знае и кое точно е *нещото*, тъй като, както вече бе посочено, говорим за несъществуващи процеси и явления досега. Еко продължава разсъжденията си с пример от известния английски израз ‘it’s raining cats and dogs’. Ако преводачът преведе израза като „валят котки и кучета“, би бил сметнат за некомпетентен, но ако става въпрос за научнофантастичен роман, в който наистина ваят котки и кучета, тогава би било логично преводът да е буквален. Известно е, че преносното значение на гореспоменатия израз е „вали като из ведро“ и е типичен англицизъм, което прави още по-трудно предаването на *нещото*, което определен текст има за цел да предаде.

Друг пример, който би могъл да се даде, е американският израз ‘you’re just pulling my leg’. Преводачът не следва да преведе думите с „Ти просто ми дърпаш крака“, а с „Будалкаш ме“. Ако изразът се преведе буквално, читателят би предположил, че героят и авторът са измислили дръзка реторична фигура, а ситуацията съвсем не е такава, тъй като се използва присъщ на изходния език идиом. Ако изразът се преведе с такъв, присъщ на приемния език, читателят е поставен в същата ситуация, в която е американският читател. Така един привидно неверен превод се оказва акт на достоверност, истинност. Това означава, както казва свети Йероним, закрилникът на преводачите, че не трябва да се превежда *verbum e verbo sed sensum exprimere de sensu*¹¹ (макар това изискване да поражда и много двусмислици). Следователно да се превежда, означава да се разбира вътрешната система на езика, структурата на текста, да се изгради двойник на текстовата система, който да произведе у читателя аналогичен ефект в семантично, синтактично, стилово отношение, а също и в метричен и фоносимволичен план, оказвайки емоционалното въздействие, което е целял оригиналният текст¹². Това е добре да се

⁹ За повече подробности вж. http://europa.eu/abc/eurojargon/index_en.htm, 11.10.2020.

¹⁰ За повече подробности вж. <http://iate.europa.eu/iatediff/SearchByQueryLoad.do?method=load>, 14.10.2020.

¹¹ Дума по дума, а смисъл по смисъл (лат.).

¹² Теоретиките използват различни термини за отношението между оригинала и превода. Англичаните правят разлика между *source* и *target* – източник и цел, а италианците често говорят за *изходен текст* и *краен текст*.

осъществява по „донякъде описателен начин“, тъй като всеки превод е в известна степен неверен по отношение на ядрото предполагаема вярност, но решението за позицията спрямо ядрото и степента на невярност зависи от целите, които си е поставил преводачът.

През предсъединителния период, за съжаление, в Информационния център на Европейския съюз в София не е изграден електронен еврокорпус на български език с текстове, които да бъдат сортирани по различни признаци, за да помогнат на специалистите и медиите да разчитат на професионален превод от езиковеди, консултирали се със специалисти в съответните области на европейската интеграция – в службите в Брюксел и Люксембург и у нас, доколкото има такива. За средствата за масова информация и за хората, които работят за тях, е от изключителна необходимост да имат професионално подготвени материали. По този начин, чрез т.нар. електронни корпуси, в Западна Европа се работи от повече от десетилетия. Филологията, и в частност езикознанието, изгражда разработките си на базата на точно такива електронни корпуси. В никакъв случай не може да се направи изводът, че няма изградени наръчници за евролекта, а че не са достатъчно подробни, точни и напълно кодифицирани.

Поради съображения, свързани с американската конституционна традиция и практика, като съответствие на „договор“ се възприема терминът *'treaty'*, но *'treaty'* се използва на български и за „споразумение“, „спогодба“ и др. В практиката на ЕС са приложими по-различни правила. В йерархията на международноправните актове „договорът“ според руската традиция стои по-високо от „споразумението“ и подписването на подобен документ би отразило стратегическото значение, което държавите му придават. Брюксел набляга на факта, че в практиката на ЕС е възможно „договори“ да се подписват само между самите държави членки. „Договорите“¹³ (*The Treaties*) представляват т. нар. първично право на Европейския съюз, а с другите държави ЕС може сключва само „споразумения“ (*agreements*).

Съответно би следвало *Treaty of Rome/ Treaties of Rome* да се преведе като *Римски договор/ Римски договори*, а не *Римско споразумение*¹⁴. Подобен е случаят с *Treaty of Lisbon*.¹⁵ Други примери, заслужаващи внимание, са: *president – т.е. председател* (на Съвета на Европа) се превежда като *президент*¹⁶ (същото важи и за обратния превод – от български на английски език, тъй като за *председател* се използва *chairperson* вместо правилното *'president'*; *Court of Auditors - 'сметна палата'*, се превежда като *Европейски финансов инспекторат*¹⁷; *European directives - 'европейски директиви'*, като *Европейски разпоредби*¹⁸; *European Framework Law – 'европейски рамков закон'* като *Европейска законова рамка*¹⁹; *An area of freedom, security and justice – 'пространство на свобода, сигурност и правосъдие'* неправилно се превежда като *Територия на свобода, сигурност и справедливост*²⁰; и *criminal matters – 'наказателни дела'*, като *криминални дела*²¹.

След всички изброени примери е логично да възникне въпросът как да сме сигурни в точния израз на съответния език, когато правим редакция на специализирани текстове с политическа и юридическа насоченост. Основният източник за това е официалният уебсайт на Европейския съюз www.europa.eu, както и www.eur-lex.europa.eu, на които се среща подробна информация за директивите на ЕС, правните актове, международните споразумения и т.н., където е налична и терминологията, свързана със законодателството на Съюза. Там също има недостатъци и неточности, понякога не всичко е налично като изрази или е нужно доста четене преди намирането на конкретен термин, но това е официалният източник с преведени документи от преводачите към Генерална дирекция „Писмени преводи“ (ГДПП) на Европейската комисия и е базата, на която стъпваме.

¹³ Договорът за създаване на Европейската общност за въглища и стомана от 1951 г., Римските договори от 1957 г., Договорът за Европейския съюз, Договорът от Амстердам и Договорът от Ница.

¹⁴ Вж. *Конституция за Европа*, изд. Министерския съвет на Република България, 2005, с.1.

¹⁵ Вж. бел. 22.

¹⁶ Пак там, с.7.

¹⁷ Пак там, с.7.

¹⁸ Пак там, с.10.

¹⁹ Пак там, с.10.

²⁰ Пак там, с.12.

²¹ Пак там, с.13.

1. Грешки под влияние на езика първоизточник²²

Срещат се редица примери от системни грешки, които нарушават българската правописна норма: *the European Commission, the European Parliament – Европейска Комисия, Европейски Парламент* – вместо правилното *Европейска комисия, Европейски парламент*. Това е свързано с взаимното влияние между двата езика – езика, от който се превежда, и езика, на който се превежда.

Подобен е примерът в резюме от сп. „Международна политика“, където European Union е написано с две главни букви „Европейски Съюз“ вместо правилното изписване „Европейски съюз“:

[...] Възникват питаннята за идентичността на ЕС, провокиращи промисляне на съдържанието на словосъчетанието „концепция за **Европейския Съюз**“ през призмите на неофункционалистката школа, междууправителственото сътрудничество и федералистките идеи. [...]

[...] Questions about the identity of the EU arise. The meaning of the phrase “concept of the **European Union**” is being questioned through the lenses of the non-functional school, intergovernmental cooperation and federalist ideas. [...]. (Тошкова, 2019, с. 151).

2. „Брюкселски“ изрази и съкращения

Един от основните проблеми с брюкселските изрази е този със съкращенията. Най-яркият пример в тази насока е съкращението *Common Foreign and Security Policy (CFSP)*. На български език то обаче е превеждано по различен начин, вследствие на което в литературата се получават и различни съкращения: *Обща политика в областта на външните отношения и сигурността (ОПОВОС)* и *Обща външна политика и политика за сигурност (ОВППС)*. И двата израза се ползват от доказани български учени, което показва смущаваща вариантност и неустановена норма при употребата на евролекти в българската практика. В случая по-долу преводът е от български на английски език, така че няма колебание, тъй като терминът е *CFSP* или *Common Foreign and Security Policy*.

Друг ключов термин, отбелязан в това резюме, е *преюдициално запитване*, което на английски език е *preliminary ruling*:

КОМПЕТЕНТНОСТ НА СЪДА НА ЕС В ОБЛАСТТА НА ОБЩАТА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ НА ЕС [...]

Статията разглежда фактическата обстановка по делото *Rosneft* и преюдициалното запитване, юрисдикцията на Съда на Европейския съюз в сферата на **Общата външна политика и политиката на сигурност**, съдебния контрол за законосъобразност. Представя се състоянието, респ. развитието на юриспруденцията на Съда в материята, свързана с неговата собствена компетентност по отношение на **ОВППС**, в контекста на проблемите на основните права след влизането в сила на *Договора от Лисабон*²³.

Ключови думи: [...] *преюдициално запитване*.

COMPETENCES OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EU IN THE FIELD OF EU'S COMMON FOREIGN AND SECURITY POLICY [...]

*This article looks at the factual situation of the Rosneft case and the reference for a preliminary ruling, the jurisdiction of the Court of Justice of the European Union in the sphere of the **Common Foreign and Security Policy**, the judicial review of lawfulness. What is presented is the status, respectively the development of the jurisprudence of the Court of Justice in matters relating to its own competences with regard to the CFSP within the context of fundamental rights issues following the entry into force of the **Treaty of Lisbon**.*

²² За кодификацията на евротерминологията, доц. д-р Любима Йорданова. Извлечено на 19.02.2012 г. от <http://www.public-republic.com/magazine/2007/04/402.php>.

²³ The Treaty of Lisbon.

Keywords: [...] *preliminary ruling*. (Попова, 2019, с. 11)

Могат да се дадат примери с още съкращения като *European Anti-Fraud Office (OLAF)* – от френски език: *Office Européen de Lutte Anti-Fraude*), *the new European Public Prosecutor's Office (EPPO)* или *Европейска служба за борба с измамите (ОЛАФ)* – на български е възприето транслитерираното съкращение) и *нова Европейска прокуратура (EPPO)* – това е абревиатурата и на родния ни език).

[...] *a means of evidence, investigation, European Anti-Fraud Office (OLAF), the new European Public Prosecutor's Office (EPPO) to protect the financial interests of the EU.*

[...] *доказателства, доказателствено средство, разследване, Европейска служба за борба с измамите (ОЛАФ), нова Европейска прокуратура (EPPO) за защита на финансовите интереси на ЕС.* (Вучков, 2018, с.83)

European Convention on Human Rights и *the European Court of Human Rights* се превеждат съответно *Европейска конвенция за правата на човека* и *Европейски съд по правата на човека*. На английски език съкращенията и на двете наименования са ECHR и биха могли да объркат преводача на български език относно това дали става въпрос за конвенцията или за съда. Следователно трябва да се вникне в същината на текста, за да се напише *ЕСПЧ* или *ЕКПЧ* като съкращение на български език.

[...] *The attention is paid to the derogation to the European Convention on Human Rights in the face of terrorism and jurisprudence of the European Court of Human Rights.*

[...] *Обръща се внимание на дерогацията от разпоредбите на Европейската конвенция за правата на човека по отношение на тероризма и съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.* (Йорданов, 2019, с. 108)

Често в редакцията на списание „Международна политика“ се получават текстове със съкращения, които не са обяснени от автора на статията и резюмето, като *МПГПП* или *Международният пакт за гражданските и политическите права*, което е лесно откриваемо като *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, но съществуват и термини като *принципи от Сиракуза*, които принципи официално все още не са преведени на български език и са споменати в много малко източници. На английски следва да се напишат като *Siracusa Principles*.

[...] *Статията разглежда основните международни документи, свързани с правото на здраве и релевантни към обявяването на извънредно положение, като МПИСКП, Общия коментар №14 от 2000 г., Международните здравни правила от 2005 г., както и принципите от Сиракуза за ограничаване и дерогация на разпоредби на МПГПП от 1984 г.[...]*

[...] *The article deals with major international documents related to the right to health and relevant to a state of emergency, such as the ICESCR, General Comment No. 14 of 2000, International Health Regulations (2005), and the Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the ICCPR since 1984. [...]* (Белова, 2019, с. 24).

3. Предлози

Чест проблем при превода от български на английски език са предлозите, които в последващите примери са съгласувани с официалните сайтове за информация от тази област (в случая: на ООН – <https://www.un.org/en/> , и МВнР – <https://www.mfa.bg/>: *представител на България в ООН – a representative of Bulgaria to the United Nations* и *директор на Института за външна политика към МВнР – a Director of the Diplomatic Institute to the Minister of Foreign Affairs*).

[...] *Започнал кариерата си в ООН като аташе, който често редактира и поправя грешките в документите на международната организация, за да стигне до посланик във Франция и представител на България в ООН. [...] Професор Миланов бе четири години назначен и за директор на Института за външна политика към МВнР. [...]*

[...] *He started his career in the UN as an attache, who often edited and corrected errors in the documents of the international organization; then he became an ambassador to France and a representative of Bulgaria to the United Nations. [...] Prof. Milanov has also been a Director of the Diplomatic Institute to the Minister of Foreign Affairs for four years. [...]* (Величков, 2019, с. 24)

След всички изброени примери би могло да се направи заключението, че предизвикателствата при редактирането на статии и резюмета с политическа насоченост на английски език в българската научна периодика са огромни. Авторът в никакъв случай не цели да критикува или да проявява заядлива дребнавост относно примерите на доказани специалисти, които създават проблеми при редакция. Стремещът на настоящето изследване е продиктуван от крещящата нужда от видимост и популяризиране на трудностите при редактиране и превеждане на терминология – в частност на тази от политическата и юридическата област. Справянето с тези предизвикателства би могло да бъде подпомогнато освен чрез официалните документи, превеждани на родния ни език, и чрез конференции, организирани кръгли маси, дискусии по темата и различни инициативи от страна на Правителството за финансиране на проекти с неизменната помощ на професионалистите лингвисти в областта на масовите комуникации: лексиколози, терминологи, лексикографи, политически лингвисти, юрист-лингвисти, както и социолингвисти. Политическият и юридическият жаргон на евроелита присъства непрекъснато в българската действителност и научни разработки и за да отговаряме на стандартите на европейското общество на знанието, следва да се направят крачки към справяне с въпросите от дискутираната област, които все по-повече се появяват в българската научна периодика.

БИБЛИОГРАФИЯ:

- Белова, Г. (2019)** Пандемията COVID-19, международното право и правата на човека. // *Международна политика*, бр. 2, с. 24 (Belova, G. Pandemiyata COVID-19, mezhdunarodno pravo i pravata na choveka. // *Mezhdunarodna politika*, br. 2, s. 24.).
- Величков, Й. (2019)** Забравената или пренебрегнатата българска дипломация. // *Международна политика*, бр. 1, с. 24 (Velichkov, Y. Zabravenata ili prenebregnatata balgarska diplomatsia, sp. Mezhdunarodna politika, br. 1, s. 24).
- Вучков, В. (2018)** Понятието „доказателствено средство“ и актуалните промени в НПК. // *Международна политика*, бр. 1 – 2, с. 83 (Vuchkov, V. Ponyatiето „dokazatelstveno sredstvo“ i aktualnite promeni v NPK, // *Mezhdunarodna politika*, br. 1 – 2, s. 83).
- Еко, У. (2009)** Да кажеш почти същото. // *Език и превод*. Факел, год. XXIX, кн. 2, с. 306 – 315 (Eko, U. Da kazhesh pochti sashtoto. // *Ezik i prevod*. Fakel, god. XXIX), kn. 2, s. 306 – 315).
- Йорданов, М. (2019)** Борбата срещу тероризма и дерогациите от разпоредбите на Европейската конвенция за правата на човека. // *Международна политика*, бр. 1 – 2, с. 108 (Yordanov, M. Borbata sreshthu terorizma i derogatsiite ot razporedbite na Evropeyskata konventsia za pravata na choveka. // *Mezhdunarodna politika*, br. 1 – 2, s. 108).
- Попова, Ж. (2019)** Компетентност на съда на ЕС в областта на Общата външна политика и политиката на сигурност на ЕС. // *Международна политика*, бр. 1, с. 11 (Popova, Zh. Kompetentnost na sada na ES v oblastta na Obshtata vanshna politika i politikata na sigurnost na ES. // *Mezhdunarodna politika*, br. 1, s. 11).
- Тошкова, И. (2019)** Кризи и концептуални търсения на ЕС – път към края, или възможност за ново начало? // *Международна политика*, бр. 1, с. 151 (Toshkova, I. Krizi i kontseptualni tarsenia na ES – pat kam kraya, ili vazmozhnost za novo nachalo? // *Mezhdunarodna politika*, br. 1, s. 151).